

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL.

A magyar középiskolai reformmozgalom legújabb irányát, a kezdeményező miniszteri rendeletet, s az 1913 októberében a Közokt. Tanácsban folyt tanácskozást ismerteti *Kemény F.* a bécsi Zeitschr. für d. Real-schulwesen 1915, 2. számában. Megállapítja, hogy a magyar k. i. bár nem jobb, de nem is rosszabb a külföldieknél s hogy a min. rendeletben említett eredménytelenségnek nem a tanárságban, hanem az osztályok zsúfoltságában van a legfőbb oka. E határozott megjegyzésre az indította, hogy a külföldön is olvasott Pester Lloyd annak idején (1913. okt. 2.) igen éles szavakat használt az állapotok jellemzésére. A reformra nézve K. F. azt óhajtja, hogy az a mai idők szükségleteit elégítse ki s a különböző (konzervatív és haladó) irányok szerencsés egyesítésével a tanároknak eleven munkára adjon kedvet.

Az értékelmélet és neveléstudomány kérdését több ízben fejtegeti újabban *H. Schmidkunz*: Pädagogia perennis (Pharus, 1914, 4. f.), Stoff und Zögling (Pädag. Archiv, 1914. nov.), Pädagogische Werttheorie (Pharus, 1915, 2., 3. f.), Psychologisches und pädagogisches zur Werttheorie (Archiv f. d. ges. Psychologie XXIII. k. 3—4. f.). Schmidkunz szerint a neveléstudomány nem lehet teljesen autonom, nem lehet a nevelést pusztán a neveléstudomány elvei szerint rendezni, mivel a neveléstől különböző tényezők bizonyos, egészen határozott teljesítményeket kívánnak. Így pl. a szülők, az egyház, az állam a magok világfelfogását akarják belenevelni az ifjúságba. Ennek helyességéről való döntés nem a nevelő és a tanító feladata. Ami tisztán pedagógiai, vagyis amiben a pedagógiai elvek érvényesülhetnek, az mindig csak arra vonatkozik: miként lehet megvalósítani az ifjak lelkében egyik vagy másik értéket. — Az itt érintett kérdést: a neveléstudomány önállósága (Eigengesetzlichkeit) kérdését legújabban ismét sűrűn tárgyalják. Az értékelmélet és pedagógia viszonyára nézve l. *Kornis Gy.* tanulmányát (M. P. 1913.), *Tankó Béláét.* Böhm filozófiájának pedag. jelentősége (Böhm Károly élete és munkássága, III. k.) s erről *Zivuska Jenő* ismertetését (M. P. 1914).

A nemzeti érzés mivolta és jelentősége címen közli *E. Meumann* egy nagyobb tanulmányát (Zschr. f. pädag. Psych. und exp. Päd., 1915, 2. f.). E cikk bővebb alakban a szerzőnek időszerű kérdéseket tárgyaló könyvében jelenik majd meg (Zeitfragen deutscher National-erziehung) s akkor részletesen foglalkozunk vele. A tárgy rendkívül fontos. Azt mutatja, hogy az annyiszor újnak mondott és az eddigig lenézve újat ígérő pedagógiai irány ismét felismert egy régi követelményt és megtalálta az e tekintetben reá váró feladatot. A nemzeti érzés lélektani elemzésére ma valóban újra nagy szükség van s a mai lélektan eszközeitől sokat remélhetünk. Majd kiderül: mennyi újat nyerünk s mennyiben csak az eddigi felfogás megerősödését. Meumann közleményéből már most idézünk egy pontot, amely reánk, magyarokra is vonatkozik: «Mindenik nemzet törekszik, kénytelen törekedni *nyelvi* egységre. Ha történeti okok»

ból különböző nyelvű részekből álló nemzetekben sokféle nyelv van is, mégis *egyik* nyelvet nemzeti nyelvvé teszi az állam; legalább is katonai nyelvvé. Így Oroszországban az északi orosz nyelv a hivatalos nyelv; Ausztriában a német a katonaság nyelve és állandóan küzd azért, hogy általános hivatalos nyelvvé legyen és *a nagy városokban minden magyar tanul németül* (i. h. 98. l.). Ez a sor az igazságot olyan vonatkozásban tünteti fel, hogy tökéletes hamissággá válik. A németül tanulásunknak ugyanis semmi köze ma már az osztrák hivatalos nyelvhez. Természetes, hogy itt csak tévedéssel van dolgunk; annál szükségesebb a felvilágosítás.* Külön államiságunkról a legműveltebb németek sem igen tudnak!

A vallástanítás és a háború. *Niebergall* a háború jelenségeiből megállapítja (Monatsblätter f. d. evang. Religionsunterricht, 1914., 10., 11. f.), hogy ámbár jó és rossz egyaránt derült ki, a német nép magatartásában mégis szinte meglepően nyilatkozik meg a belső erő és épség. A vallásosság is, amit nagy figyelemre tart érdemesnek. A szokásos vallástanítás ugyanis nem arra törekszik, hogy vallásos gondolkodást és mélyen vallásos érzületet neveljen, hanem betanít bizonyos tudnivalókat. Ez pedig sem az istenben való bizalomnak, sem a lelkiismeret kifejtésének, sem a jövő életben való reménykedésnek nem nevelője. Meg kell változnia a módszernek, ha vallásos nevelést akarunk folytatni, nem pedig vallástant tanítani. Ki kell mondani, hogy a háború alatt megjelent vallásosságban egyháznak és iskolának kevés része van s hihetően a család és a község vallásos hagyományaiból táplálkozik. Értsük meg most, hogy bármily szükséges is gondoskodni ismeretekről, mégsem *tanok* adnak a népnek benső, igazi erőt.

A geológiának a népiskolában az eddiginél több teret kíván *P. Mütze* (D. Deutsche Schule 1915, 3. f.). Okai ezek: 1. geológiai tájékoztatással egészen elemi módon is el lehet vezetni a tanulót arra a gondolatra, milyen lassan állott elő a Föld mai állapota; megsejti így a gyermek az idő végtelenségét és a mai állapotot az örök fejlődés pillanatnyi mozzanatának látja; 2. jobban megismeri a lakóhelyét, megérti a föld felszínét, nem lesznek a kirándulásai tartalmatlan séták, mert ha geológiai megfigyelésre szokik, akkor az útszéli kövek, földomlások stb. mind mondanak neki valamit; a szülőföld kialakulását és változásait megismerve tisztább képe lesz a termékenységről is, jobban megérti a gazdasági élet és a talajviszonyok kapcsolatát; 3. gyakorlati, gazdasági szempontból is hasznos az egész népet tájékoztatni a különböző talajminőségekről, források keletkezéséről, a talajvízről stb. Mindez nem kíván sok időt, sem külön tárgyként való beillesztést; ne *tárgy* legyen ez, hanem

* Erre több irányban van szükség, éppen a mi körünkben. Példa erre a *Neue Bahnen* (1914/5., 6. f. 231. l.); hazánkról egyszerűen mint Transleithanien-ről szólva azt írja: «Die herrschenden Ungarn betrieben mit Feuereifer die Magyarisierung... überall den Gegendruck weckend». Tudjuk, hogy erről a «Feuereifer»-ről szó sincs; de van olyasmi, amit fel lehet használni «ellenhatás» szítására. S ez a valami egyszerűen csak az, amit fentidézett soraiban *Meumann* benső kényszerűségnek mond.